

Tropy, zemědělství a hospodářská zvířata

Tamara Fedorova

Tropy

- oblast kolem rovníku
- rozlišovacím znakem jsou vysoké teploty po celý rok bez chladného zimního období
- malé sezónní výkyvy teplot
- naopak rozdíly teplot mezi dnem a nocí jsou poměrně velké
- můžeme rozlišit na suché (aridní) a vlhké (monzunové) oblasti

Tropický pás - mezi obratníky Raka a Kozoroha

Tropické klima - oblasti s $\varnothing$ roční T nad 18 °C

Subtropické klima - min. 6 měsíců T vyšší než $\varnothing$ 10 °C; v nejchladnějším měsíci $\varnothing$ T vyšší než 6 °C

Aridní oblasti světa

- 35 % zemského povrchu tvoří pouště.
- V některých oblastech dosahuje teplota vzduchu až 55 °C a teplota půdy až 70 °C.
- Nízká relativní vlhkost v kombinaci s malou oblačností
⇒ pouze slabé omezení slunečního záření a UV.
- Velká vodivost půdy a malé vlhkost
⇒ rychlé zahřátí, ale i rychlé ochlazení půdy
⇒ teploty během dne a noci se mohou lišit i o 30 °C.
- Malé a často nepředvídatelné srážky nebo pravidelné střídání období dešťů a sucha
- Nedostatek vody a potravních zdrojů

Zemědělství

- disciplína zabývající se obděláváním půdy, produkcí plodin a chovu zvířat
- zahrnuje vědu, dovednosti i obchodní činnost
- největší obor průmyslu
- v **méně rozvinutých zemích** má zásadní vliv na ekonomiku

(Nej)Méně rozvinuté země

= skupina **rozvojových zemí** s nejnižší životní úrovní

např. Angola, Senegal, Somálsko, Laos, Bangladéš...

- známé jako „Least developed countries“ (LDCs)

Rozvojová země

... neexistuje úplně přesná definice, která země je vyspělá a která rozvojová

= země s nízkou životní úrovní obyvatelstva, nerozvinutým průmyslem a nízkým Indexem lidského rozvoje (HDI)

- známé jako „Less-developed countries“ nebo „Developing countries“ (LDC)

Zemědělství v nejméně rozvinutých zemích

- v zemědělství pracuje 40 – 90 % obyvatelstva (ve vyspělých zemích je to $\pm$ 10 %)
- přesto mnoho LDCs začalo potraviny v posledních desetiletích spíše dovážet
- efektivita zemědělství je většinou velmi nízká – nízká a málo pružná produkce, špatné znalosti a vzdělávání, špatná infrastruktura, nedostatečná bezpečnost potravin pro export...

Hlavní produkty zemědělství

potraviny

A) rostlinného původu:

- obilniny, zelenina, ovoce, oleje, koření, ...

B) živočišného původu:

- maso, mléko, tuk, ...

textilní vlákna

A) rostlinného původu:

- bavlna, len, konopí ...

B) živočišného původu:

- vlna, hedvábí, ...

přírodní produkty

A) rostlinného původu:

- dřevo, bambus, korek...

B) živočišného původu:

- kosti, rohy, ...

paliva

A) rostlinného původu:

- dřevo, biomasa, alkohol, ...

B) živočišného původu:

- trus, metan, ...

další produkty

- pryskyřice
- barviva
- léky
- kosmetika
- okrasné květiny
-

Hospodářská zvířata tropů

Plemena HZ podle stupně prošlechtění

- **primitivní** – nejsou prošlechtěna, pozdní, nízká užitkovost
- **přechodná** (zušlechtěná) – tzv. krajová plemena, lehce zušlechtěná, pozdní, stále poměrně nízká užitkovost
- **kulturní** (ušlechtílá) – silně prošlechtěná, vysoká užitkovost, raná, plodná

Proč chovat místní plemena/ druhy hospodářských zvířat

Protože **místní plemena** jsou velice dobře **adaptována** na:

- místní klima
- místní potravní zdroje
- místní onemocnění a parazity, ...

SKOT

zdroj mléka, masa, práce, ...

Zoologické zařazení

Čeleď: Turovítí (Bovidae)

Podčeleď: Tuři (Bovinae)

✓ rod *Bos*

Skot = tur domácí

Rozdělení podle směru užitkovosti

1) Jednostranná užitkovost (specializovaná)

- mléčná (kvantitativní x kvalitativní)
- masná

2) Kombinovaná užitkovost

dvoustranná - maso-**mléčný** typ

- mléko-**masný** typ

třístranná - maso-mléko-tah

Praví tuři - původ

- dnes jen v domestikovaných formách
- z bovidů nejpočetnější

Společným předkem : **pratur**

Bos primigenius taurus - tur domácí

Bos primigenius indicus - zebu indický

Evropský skot se zebu plodně páří

Plemena skotu evropská (*Bos p. taurus*)

- největší zastoupení Asie a Amerika; Evropa cca 9%
- celkem 300 – 350 plemen
- celosvětově nejvýznamnějších cca 15-20 plemen (zušlechťování)
- některá plemena dobře přizpůsobena tropům (Criolo)

Plemena zebu (*Bos p. indicus*)

- největší zastoupení Asie, sever Afriky, Amerika

Kříženci evropského skotu a zebu - Asie, Jižní Afrika, Austrálie, Amerika

BUVOLI

☐ **Buvol kaferský (africký)** - *Syncerus caffer*

☐ **Asijští domácí buvoli:**

Buvol vodní (domácí) - *Bubalus bubalis*

říční {**mléko**, maso, hnůj}

- větší (450-1000 kg)

bažinný {**tah**, hnůj, mléko, maso}

- menší (325-450 kg)

OVCE A KOZY

významné druhy domácích zvířat pro tropy

Afrika, Asie

hl. pro maso, ale také pro vlnu a srst, mléko, ...

Skupiny plemen koz

1. DOJNÉ (Anglo-núbijská koza)
2. ANGORSKÉ
3. KAŠMÍROVÉ
4. MASNÉ (koza bůrská)
5. TAŽNÉ (práce)
6. ZAKRSLÉ

Plemena ovčí podle typu užitkovosti

- mléčná (Východofríská ovce)
- plodná
- s kombinovanou užitkovostí (merino)
- s masnou užitkovostí (Suffolk)

Evropa:

- krátkocasé
- dlouhoocasé (tenkoocasé)

Aridní oblasti:

- tlustoocasé
- tlustožadké

VELBLOUDOVITÍ

Dromedár = v. jednohrbý

Camelus dromedarius)

- Severní Afrika, Arábie, Indie, Pákistán
- nejvíce v Somálsku, Súdánu, Etiopii
- introdukováni také do Jižní Afriky, USA a Austrálie

Ferální velbloudi jednohrbí

- v Austrálii, zdivočelá populace domácích velbloudů
- v 80. letech – kolem 100 000 ks
- v r. 2005 – 500 000 ks, dnes – asi přes milion
- klasifikován jako invazivní druh, nebezpečný pro místní habitat

Drabař = v. dvouhrbý

(*Camelus bactrianus* – Bactrian camel)

- Mongolsko, Čína, Kazachstán
- až 700 kg, 180 cm mezi hrby

Divocí velbloudi dvouhrbí

- kriticky ohrožený „druh“ (?)
- posledních asi 950 zvířat
- v Mongolsku a Číně

KOŇOVITÍ

Čeleď Equidae, Rod *Equus*

- kůň domácí - *Equus caballus*
- osel africký - *Equus africanus* (*Equus asinus*)
- kulan - *Equus hemionus*
- kiang - *Equus kiang*
- onager (?) - *Equus onager*
- zebra horská - *Equus zebra*
- zebra stepní - *Equus quagga*
- zebra Grévyho - *Equus grevyi*

Osel africký

***Equus africanus* ⇒ osel domácí (*E. a. asinus*)**, dva poddruhy – somálský a núbijský

Kůň Převalského (*Equus ferus przewalskii*)

popsán r. 1881 v Gobi

výška 120-130 cm

Populace koní

mula = ♀ klisna koně a ♂ hřebec osla, často pro práci i jízdu, samice jsou plodné

mezek = ♀ oslice a ♂ hřebec koně, málo častí

PRASATA

- v některých oblastech významné odvětví ŽV - maso, tuk, kůže, štětiny

Plemena prasat dle užitkového směru:

- masná (BU)
- bekonová (dánská landrase) - libové půlky
- sádelná (essex, mangalica)
- kombinovaná (přeštické černostrakaté prase)
 - masosádelná – převažuje sádelná užitkovost
 - sádelnomasná – převazuje masná užitkovost

DRŮBEŽ

A) Hrabavá

- ▶ Kur domácí
- ▶ Krůty
- ▶ Perličky
- ▶ Křepelky
- ▶ Bažanti

B) Vodní

- Kachny domácí a pižmové
- Husy

C) Běžci

- Pštrosi

Plemena kura (slepici)

Podle typu užitkovosti:

A) nosná

- lehké a aktivní

B) masná

- robustní, rychlé přírůstky

C) kombinovaná

- klidná povaha

D) bojovná (např. bojovnice thajská)

- na kohoutí zápasy, k lidem krotká

E) okrasná

- vyšlechtěná se zvláštními dědičnými znaky

Kachny domácí - předek kachna divoká

Kachny pekingského typu:

- Kachna pekingská
- Indian Runner
- Khaki Campbell

Kachna pižmová - původem ze Střední a Jižní Ameriky

Husy

- dnes větší význam jen v Číně

Husa domácí

- až 10 kg
- předek husa velká

Husa čínská a africká

- velikost do 5-10 kg
- předek husa labutí

BĚŽCI

- čeled' Struthionidae – pštrosi
- čeled' Rheidae – nanduové
- čeled' Casuariidae - kasuáři and emuové
- čeled' Apteryidae - kiwiové

Pštrosi

- ***Struthio camelus***
- původ - Afrika
- až 150 kg
- vejce 1,5 kg
- maso
- peří

Studijní materiály

- Vohradský F. 1999: Místní plemena domácích zvířat tropů a subtropů (zapůjčení v knihovně ČZU)
- Payne WJA, Wilson RT. 1999: An Introduction to Animal Husbandry in the Tropics. (studovna SIC)